

מאי טעמא בלא דבית הוא כי פליגי מבית לגינה מר סנר קטיויות עיקר ומר סנר גינה עיקר רנה ורנ יוסף דאמרי מריוהו מבית לגינה דכולי עלמא לא פליגי דפטור מאי טעמא פיתחא דגינה הוא כי פליגי מגינה לבית מר סנר בלא דבית הוא ומר סנר כולה אדעתא דגינה הוא דעבדא אבי ורנא ענדי (כרנא) [כרנא] ורנ יוסף ורנ אשי עבד כרנ ושמואל לחומרא והלכתא כרנ ושמואל לחומרא ופירש רש"י הילכתא כרנ

בית המדרש פטור מן המזוזה ואם יש בו פתח שרגיל צאת בו לביתו חייב וכו'. פסק הקומץ (ג) גרסינן ההיא פתחא דהוה עייל בה רבי לבי מדרשא לא הוה לה מזוזה. איני והא ההוא פתחא דהוה עייל בה רב הונא לבי מדרשא והוא לה מזוזה? ההוא רגיל הוה ואמר רב יהודה אמר רב צמוזה הלך אחר הרגיל. וכתב הרא"ש (שם סי' י) ליטא דפתחא דהוה עייל בה לבי מדרשא משמע דהיינו פתח הבית שהיה יוצא ממנו ליכנס לבית המדרש. וכן הא דקאמר פתחא דהוה נפיק בה רבי לבי מדרשא לה שהיה יוצא מן הבית ללכת לבית המדרש אבל פתח בית המדרש עצמו לא צעי מזוזה. ובפרק קמא דיומא (יא): פליגי בה תנאי ובנרכות (מ). משמע דהלכה כמאן דפטור גבי [ג] אבי ורב [ז] הו אולי כי מנו לפתחא דבי כנישתא אחר ליה ליעול מר אמר ליה ועד השתא [ג] לאו מר אנא אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן אין מכבדין אלא צפתא שיש בו מזוזה מזוזה סלקא דעתך אלא צפתא הראוי למזוזה משמע דפתח בית הכנסת פטור ממזוזה. וירושלמי פרק בתרא דמגילה (ה"ב) משמע דבי מדרשא דרבי חנינא היה בו מזוזה וכן בית מדרשו של מהר"מ ז"ל היה בו מזוזה [ז] ואומר כשהיה ישן שנת ההרס צבת מדרשו היתה רוח רעה מצטמו עד שחוקן מזוזה צפתא עכ"ל: ומדברי רש"י בזה הוא דרבי ורנ הונא משמע דבית המדרש חייב צמוזה שפירש ההוא פתחא דעייל בה לבי מדרשא פתח קטן היה לו לרבי אלל מקומו ונכנס ויזא בו כדי שלא יעריח תלמידיו לעמוד בפניו אם יעבור לפניהם: רגיל הוה. רוב הנכנסים לבית המדרש באותו פתח עכ"ל. והוספות (מנחות שם ד"ה והא) כתבו כדברי הרא"ש. והרמב"ם (שם ה"ו) גם כן כתבו בני כנסיות ונתי מדרשות שאין בהם בית דירה פטורים לפי שהם קדש. וכתב עוד (ה"ה) פתח שבין בית המדרש או בין בית הכנסת וביחו אם רגיל ללכת ולבא באותו הפתח חייב צמוזה [ח] משמע שהיה מפרש כדברי הוספות והרא"ש ופסק דמשמע בתלמוד דין ולא דמשמע בירושלמי. וכן נראה מדברי הר"ף (ו): שכתב דבית הכנסת דכריס שאין בו בית דירה פטור. ומשמע דדין בית המדרש שזה לדין בית הכנסת. ומיהו במרדכי (סו"ס מקפא) כתב בית המדרש חייב צמוזה אלל בית הכנסת ודאי פטור דמשמע צרכות ואם יש בו דירה לחון חייב: ודעבדין הלכה אף על פי שהרמב"ם והוספות והרא"ש מסכימים לדעת אחת נכון להצריך מזוזה לבית המדרש כדברי הירושלמי ומהר"מ כי ירא אלהים יזא את כולם (קהל ז יח) וכל שכן מצד שאין בו חסרון כיס הרבה אלל לא יצרך על קביעותיה (ד):

בית המדרש פטור מהמזוזה וכו'. שם קאמר ההוא פיתחא דעייל בה רבי למדרשא לא הוה לה מזוזה ומותבין והא ההוא רגיל הוה ואמר רב יהודה אמר רב צמוזה הלך אחר הרגיל ופירש רש"י ההוא פיתחא דעייל בה רבי לבי מדרשא. פתח קטן היה לו לרבי אלל מקומו ונכנס ויזא בו כדי שלא יעריחו לעמוד בפניו אם יעבור לפניהם: רגיל הוה. רוב הנכנסין לבית המדרש היו באין באותו פתח: הלך אחר הרגיל. אם יש שני פתחים לאחד אחד באותו פתח שרגיל ללכת ולבא יותר יניח המזוזה עכ"ל. ונראה דלפירוש רש"י נמי ודאי ליטא דההיא פיתחא דעייל בה רבי ודעייל בה רב הונא משמע דהיינו פתח הבית שהיה יוצא ממנו ליכנס לבית המדרש אלל מלבד זה היה פתח צבת המדרש העשוי לכל לכניסה ויצאה דחייב צמוזה דבית המדרש שפיר הו מקום דירה כל היום ולא דמי לבית הכנסת דלא משתבי בה אלא שעור מפלה גלגל ואחר כך יוצא ממנו ואין צה דירה לשום אדם הלכך פטור אלל בית המדרש וכתב דחייב צמתי מזוזה:

בית המדרש פטור מהמזוזה וכו'. שם קאמר ההוא פיתחא דעייל בה רבי למדרשא לא הוה לה מזוזה ומותבין והא ההוא רגיל הוה ואמר רב יהודה אמר רב צמוזה הלך אחר הרגיל ופירש רש"י ההוא פיתחא דעייל בה רבי לבי מדרשא. פתח קטן היה לו לרבי אלל מקומו ונכנס ויזא בו כדי שלא יעריחו לעמוד בפניו אם יעבור לפניהם: רגיל הוה. רוב הנכנסין לבית המדרש היו באין באותו פתח: הלך אחר הרגיל. אם יש שני פתחים לאחד אחד באותו פתח שרגיל ללכת ולבא יותר יניח המזוזה עכ"ל. ונראה דלפירוש רש"י נמי ודאי ליטא דההיא פיתחא דעייל בה רבי ודעייל בה רב הונא משמע דהיינו פתח הבית שהיה יוצא ממנו ליכנס לבית המדרש אלל מלבד זה היה פתח צבת המדרש העשוי לכל לכניסה ויצאה דחייב צמוזה דבית המדרש שפיר הו מקום דירה כל היום ולא דמי לבית הכנסת דלא משתבי בה אלא שעור מפלה גלגל ואחר כך יוצא ממנו ואין צה דירה לשום אדם הלכך פטור אלל בית המדרש וכתב דחייב צמתי מזוזה:

כתב המרדכי שם (ע"ד) (סי' תתקכ) בשם מהר"ם (שו"ת ד"ק סי' קח) מובטח אני שכל בית שמתוקן במזוזה כהלכתא אין שום מויק יכול לשלוט בו ובבית שלנו יש בו קרוב לט' לעשרים וארבע מזוזות לבית המדרש ולבית החורף ולפתח הבית וכל הפתחים וכו'. כתב

פרישה (כ) אב"י עיקר הפתח כו'. ר"ל פתח בית המדרש עצמו ואם יש בו פתח שרגיל הוא וצני צמו לכתם מביחו לשם חייב (ור"ל מה שכתב רבינו ואם יש פתח כו' מירי דבית המדרש הוא אלל ביתו יש לו פתח מביחו לבית המדרש שרגילין גם בני ביתו לילך בו ולכן חייב צמוזה אלל לבית המדרש יש עוד פתח אחרת שנתקן כל העולם שהוא פטור ממזוזה. ועין גל"ש שהבא בית יוסף ומה שכתב רבינו בסמוך (ולא) מי שיש לו פתח קטן. עכ"ה):

חדושי הגהות [ג] בגמרא שם איתא רבין ואביי הו קא אולי באורחא והו קדיס חמרא דרבין לדאבי ולא אמר ליה (רבין לאבי) נזיל מר כי מטי לפיתחא דבי כנישתא כו': [ג] באורכו ולמה לא אחרת לי נתחלה ליעול מר אלל הכי אמר רבי יוחנן אין מכבדין אלא צפתא שיש בו מזוזה וקא פריך עלה מזוזה סלקא דעתך דלומר דהא פתח בית הכנסת הוא ואלו חייב צמוזה אלל פתח הראוי וכו': [ד] בסיפין (נ"ט) [ז"ד], וכן הוא בנהגת מהר"ל (הל' מזוזה ע"י קה"ל אות ב):

הגהות והערות [ד] ראה ברש"י שם כל גי הפירושים: [ה] כן איתא גם ברי"ף ה ע"ב ההוא פיתחא דהוה נפיק ביה רבי לבי מדרשא. ההוא פיתחא דהוה עייל ביה רב הונא לבי מדרשא. וכן בפסקי הרא"ש שסביב הרי"ף איתא ליטא דפתחא דהוה עייל ביה רב הונא לבי מדרשא: [ו] כן איתא בדפוס דבפסקי הרא"ש איתא "אביי ורבא" וכן בפסקים שסביב הרי"ף וכן בתוספות יומא יא ע"ב ד"ה שאין, איתא "רבא" ובתוספות מנחות לג ע"א ד"ה והא, איתא

ממנו ליכנס לבית המדרש. וכן הא דקאמר פתחא דהוה נפיק בה רבי לבי מדרשא לה שהיה יוצא מן הבית ללכת לבית המדרש אבל פתח בית המדרש עצמו לא צעי מזוזה. ובפרק קמא דיומא (יא): פליגי בה תנאי ובנרכות (מ). משמע דהלכה כמאן דפטור גבי [ג] אבי ורב [ז] הו אולי כי מנו לפתחא דבי כנישתא אחר ליה ליעול מר אמר ליה ועד השתא [ג] לאו מר אנא אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן אין מכבדין אלא צפתא שיש בו מזוזה מזוזה סלקא דעתך אלא צפתא הראוי למזוזה משמע דפתח בית הכנסת פטור ממזוזה. וירושלמי פרק בתרא דמגילה (ה"ב) משמע דבי מדרשא דרבי חנינא היה בו מזוזה וכן בית מדרשו של מהר"מ ז"ל היה בו מזוזה [ז] ואומר כשהיה ישן שנת ההרס צבת מדרשו היתה רוח רעה מצטמו עד שחוקן מזוזה צפתא עכ"ל: ומדברי רש"י בזה הוא דרבי ורנ הונא משמע דבית המדרש חייב צמוזה שפירש ההוא פתחא דעייל בה לבי מדרשא פתח קטן היה לו לרבי אלל מקומו ונכנס ויזא בו כדי שלא יעריח תלמידיו לעמוד בפניו אם יעבור לפניהם: רגיל הוה. רוב הנכנסים לבית המדרש באותו פתח עכ"ל. והוספות (מנחות שם ד"ה והא) כתבו כדברי הרא"ש. והרמב"ם (שם ה"ו) גם כן כתבו בני כנסיות ונתי מדרשות שאין בהם בית דירה פטורים לפי שהם קדש. וכתב עוד (ה"ה) פתח שבין בית המדרש או בין בית הכנסת וביחו אם רגיל ללכת ולבא באותו הפתח חייב צמוזה [ח] משמע שהיה מפרש כדברי הוספות והרא"ש ופסק דמשמע בתלמוד דין ולא דמשמע בירושלמי. וכן נראה מדברי הר"ף (ו): שכתב דבית הכנסת דכריס שאין בו בית דירה פטור. ומשמע דדין בית המדרש שזה לדין בית הכנסת. ומיהו במרדכי (סו"ס מקפא) כתב בית המדרש חייב צמוזה אלל בית הכנסת ודאי פטור דמשמע צרכות ואם יש בו דירה לחון חייב: ודעבדין הלכה אף על פי שהרמב"ם והוספות והרא"ש מסכימים לדעת אחת נכון להצריך מזוזה לבית המדרש כדברי הירושלמי ומהר"מ כי ירא אלהים יזא את כולם (קהל ז יח) וכל שכן מצד שאין בו חסרון כיס הרבה אלל לא יצרך על קביעותיה (ד):

מהר"ל בתשובה [ד] על ששאלו אותו אי מיחוי כיוהרא מאן דמרבא במזוזות בביתו כיון שנתפשט המנהג דרוב העולם סומכים על מזוזה אחת בפתח בתיהם. והשיב מי יתן והיה זה לבכם להסיר המכשול הזה שעוברים אדאורייתא ואדרבנן ולא נודע מאין הרגלם שממעיין

פרישה (כ) אב"י עיקר הפתח כו'. ר"ל פתח בית המדרש עצמו ואם יש בו פתח שרגיל הוא וצני צמו לכתם מביחו לשם חייב (ור"ל מה שכתב רבינו ואם יש פתח כו' מירי דבית המדרש הוא אלל ביתו יש לו פתח מביחו לבית המדרש שרגילין גם בני ביתו לילך בו ולכן חייב צמוזה אלל לבית המדרש יש עוד פתח אחרת שנתקן כל העולם שהוא פטור ממזוזה. ועין גל"ש שהבא בית יוסף ומה שכתב רבינו בסמוך (ולא) מי שיש לו פתח קטן. עכ"ה):

חדושי הגהות [ג] בגמרא שם איתא רבין ואביי הו קא אולי באורחא והו קדיס חמרא דרבין לדאבי ולא אמר ליה (רבין לאבי) נזיל מר כי מטי לפיתחא דבי כנישתא כו': [ג] באורכו ולמה לא אחרת לי נתחלה ליעול מר אלל הכי אמר רבי יוחנן אין מכבדין אלא צפתא שיש בו מזוזה וקא פריך עלה מזוזה סלקא דעתך דלומר דהא פתח בית הכנסת הוא ואלו חייב צמוזה אלל פתח הראוי וכו': [ד] בסיפין (נ"ט) [ז"ד], וכן הוא בנהגת מהר"ל (הל' מזוזה ע"י קה"ל אות ב):

הגהות והערות [ד] ראה ברש"י שם כל גי הפירושים: [ה] כן איתא גם ברי"ף ה ע"ב ההוא פיתחא דהוה נפיק ביה רבי לבי מדרשא. ההוא פיתחא דהוה עייל ביה רב הונא לבי מדרשא. וכן בפסקי הרא"ש שסביב הרי"ף איתא ליטא דפתחא דהוה עייל ביה רב הונא לבי מדרשא: [ו] כן איתא בדפוס דבפסקי הרא"ש איתא "אביי ורבא" וכן בפסקים שסביב הרי"ף וכן בתוספות יומא יא ע"ב ד"ה שאין, איתא "רבא" ובתוספות מנחות לג ע"א ד"ה והא, איתא

יא סוכת החג בחג. פסק קמא דיומא (י.) פלוגתא דרבי יהודה ורבנן והלכה כרבנן דפטרי. וטעמא משום דרממנא אמר רבין שהיא דירת קבע לאפוקי סוכה שהיא דירת עראי (ג.):

יב שתי סוכות ש' יוצרים זו לפנים מזו הפנימית חייבת והחיצונה פטורה. פסק קמא דסוכה (ס.) מירמל דרבי לר' משום רבי מאיר ופירש רש"י (ד"ה שמי פוטרי) כן היה דרך יוצרי כלי חרס דמיהס עושים להם שמי פוטרי זו לפנים מזו הפנימית הוא דר

הר דירה וחינן אלא דפתחא דרבי דהוא לבדו היה נכנס בפתח קטן שאכל מקומו בעת המדרש הלך לא היה ביה מזוזה אלא בפתח העשירי לכל לכניסה ויציאה כדכר יתודה דמזוזה הלך אחר הרגיל אלא פיתחא דרבי הוולא דהיה יולא ונכנס ט מביטו לדת המדרש לא היה מיוחד לרבי הוולא לבדו כי

כל בני הבית היו רגילין בזהו פתח ליכנס ט לדת המדרש ולצאת ממנו לדת השתא כיון שגם פתח זה רגיל כמו הפתח שעשירי לכל לכניסה ויציאה שניהם סדין במזוזה דלא אמר רב יהודה אלא באחד רגיל ואחד שאינו רגיל דהלך אחר הרגיל אלא בשניהם רגיל אף על פי שאחד

ירושלמי בית מדרשיה דרבי חנינה הוה ליה מזוזתא (נל) וכן עשה ה"ר מאיר מרוטנבורק מזוזה לפתח בית מדרשו ואמר כשהיה ישן בו שינת הצהרים היתה רוח רעה מבעתתו קודם שתיקן בו מזוזה: יא סוכת החג בחג (י) והבית שבספינה (כ) והחניות שבשוקים פטורים (מ):

יב שתי סוכות של יוצרים (נ) זו לפנים מזו הפנימית חייבת והחיצונה פטורה:

נכנסים ויולאים ט יומר הרבה לפילו הרי כיון שגם זה רגיל שניהם סדין וכמו שפסקו במתוך אלא יש נכנס הרבה חדרים (פס"ג י) וכן היא דעת המדרכי ולפ"ז גם לפי פלמח שלטו הם המדרש חייג מזוזה כדלמח כרושלמי: אב"ד הרא"ש פירש דפתח ביה המדרש העשירי לכל לכניסה ויציאה פשיטא דפטור ממזוזה כדמוכח בטרכות פסק שלשה שאלנו (רש"ד מ"ז) בעובדא דלרבי ורבין והכא נפיתחא דרבי ופיתחא דרבי הוולא נכנס ט מביטו לדת המדרש ומתלק בן היכא דרגיל ט דחינן ומדאינו רגיל דפטור וכן הס דברי רבינו. ותחלה אמר ביה המדרש פטור מהמזוזה ומירי מליכא אלא פתח אחד העשירי לכל לכניסה ויציאה אחר כך אמר ואם יש ט פתח שרגיל ללאת ט לביטו חייג מזוזה וכדי שלא נבין שכל די איתו הפתח שחינן נה מזוזה לרין לעשות מזוזה גם נפתח העשירי לכל לכניסה ויציאה על כן סור ואמר אלא עיקר הפתח העשירי לכל לכניסה ויציאה פטור. והיכא שהפתח העשירי ללאת ט לביטו ואינו רגיל נה דפטור ממזוזה כי הך פיתחא דרבי לא כתיב רבינו בפירוש משום דמדוקא שמעיין לה דכיון דאמר דרגילי חייג מזוזה מכלל דלאינו רגיל פטור. ור' ענין הלכה פסק ביה יוסף שיש לעשות מזוזה בעת המדרש אלא לא יבדק אקיעותה עד כאן. ולפע"ד נראה דר' דנכון הוא שכשיקבע מזוזה נפתח הבית ריבך עליה שהיא דפתו נס על קריעות המזוזה שנכנס המדרש וקבע אחסם זה אחר זה פסלה נפתח הבית ואמר כן נפתח ביה המדרש ונכנסה זו וחרתה על שניהם:

יא סוכת החג בחג. פסק קמא דיומא (דף י) פלוגי נבירמל רבי יהודה והכמים והלכה כהכמים דסוכה דירת עראי עניין דמשום הכי סוכה למעלה מעשרים אמה פסולה לפי שאינה [לרבה] לעשות אלא בתחילת קבע (פס"ה ג) וכיון דסוכה דירת עראי היא פטורה ממזוזה דגמי מזוזה עניין ביה השנון נקבע: וב"ש דהבית שבספינה נבי פטור. כ"כ הרמב"ם נפסק ו' (ה"ט) וכמו ט דהטעם הוא כמו נבי סוכה לפי שאינה עשירה לדת קבע. ומלמדי כסוד דפוספתא היא פון: וב"ש החניות שבשוקים פטורין. נראה דטעמו דלאו דירה היא שאינה עשירה אלא ללאת ולמטר שם פטוריה והרמב"ם (שם) כתב דהטעם מפני שאין קטעין לדירה עכ"ל: שתי סוכות ש' יוצרים וכו'. מירמל דרבי לר' משום רבי מאיר פסק קמא דסוכה (דף ט):

דרבי בשה

במוזות כל כך במדינות הללו אולי הואיל ובכל בית אין בו אלא בעל הבית אחד ולא דרים בשאר חדרים וסומכים בבית החורף אקישום הנשים וטיוף הילדים ובחורף משכבות סומכים (ה) אמהור"ם דסבר דמקום שאיש ואשתו ישינים פטור ובמרתפות סומכים ארמב"ם (פ"ו ה"ז) דפוסר אוצרות, וחצירות שלנו אחר הבתים חשיבא להו מוקצה (ט) דחשיב

פרישה

(נל) וכן עשה ה"ר מאיר מרוטנבורק וכו'. זה לשון ביה יוסף ולר' למוס לדבריהם אלא לא יבדק עליהם בעת קריעת המזוזה כמ"ש נסמין פ"ט מ"ג: (נ) והחניות שבשוקים פטורין. דממי ביה שחא דרת קבע לאפוקי אלו שהם דירת עראי. ונראה דמ"ן הוא אלו חדרים הנקראים קלע"ן חייגם ולרין עיון: (נ) זו לפנים מזו הפנימית חייבת והחיצונה פטורה:

חדושי הגהות

(ס) פוסקים אשכ"ן (פ"י ר"ה) דסבר רבינו: (ו) זה לשון הכנים על זה ומ"ש דעת שבספינה נמי פטור כן כתב הרמב"ם נפסק ו' וכמו ט דהטעם הוא כמו נבי סוכה (פס"ה נ) (מ"ד) לפי שאינה עשירה לדת קבע ומלמדי כסוד דפוספתא היא. ומ"ש הפנינים שבשוקים פטורין נראה שטעמו כיון דלאו דירה היא שאינה עשירה אלא ללאת ולמטר שם פטוריה והרמב"ם כתב דהטעם מפני שאין קטעין לדירה עכ"ל:

הגהות והערות

דן החניות שבשוקים ולא הזכיר בית שבספינה. וכתב שם על החניות ועל סוכת חג בחג דפטורים מפני שאינן קבועין לדירה, והרמב"ם כתב שם זה על החניות בלבד ועל בית שבספינה וסוכת החג בחג כתב, לפי שאינן עשויין לדירת קבע: (ט) כספר ביוור הלכה כתב דראה דרפוס"י שכן כתב הפרטים על הסוד, ובתוספתא לפנינו ליתא, ע"כ. וראה פירוש הגדול פרשת אלתרן וסם הובאה הברייתא הנמצאת ביובא יא סו"ע"א אחר שערי בתים ואחר שערי חצירות וכו' יצאו אלו שאין עשויין לכבוד ומסיים בפרש"ש שם יכול שאני מרבה סוכת החג בחג והבית שבספינה והחנות ת"ל בית מה בית העשירי לדירת קבע אף כל העשירי לדירת קבע יצאו אלו שאינן עשויין לדירת קבע יכול שאני מרבה את הר הבית וכו' (ובספר ביוור הלכה כתב רצ"ע אולי מלקט המדרש לקחו מהרמב"ם ע"כ תע"ש כפרדש הדובא שם נבי אכסדרה החייבת במזוזה דאירי בפתחים בתים לחובה וכתיבין הר"ף): ובמה פן האחרונים הביאו מקור לרין בית שבספינה מהירושלמי סוף מגילה דאיתא שם דמזוזה אינה נוהגת במפרשי ימים והולכי מרכבין, וראה עוד ברמב"ם פ"א כהלכות ברכות הלכה ב שאין אדם חייב לשכח בבית החייב מזוזה כדי שיעשה מזוזה אלא אם רצה לשכח כל ימיו באהל או כספינה ישיב:

סימן עה

האם אזלינן בתר היכר ציר לפטור

היא העיקר. אך אנן קיי"ל כר"י שהיכ"צ גורם פטור.

ד. **אלא** דרש"י שם ביאר בזה"ל דכי אזלינן היכ"צ הנ"מ בפתח דבין תרי דתרוויהו עיקר אבל הכא עיקר קטונית ולע נעשה, עכ"ל. וכ"כ הנמו"י. והיינו שהה שקובע לימין הבית הוא משום דהבית יע ביחס לגינה [ומה שאמרו שם 'גינה עיקר' הו' שהיא עיקר מטרת עשיית הפתח], אך א שניהם היו עיקר, וההיכ"צ היה לגינה, היה מודה לרבנן שפטור, ומבואר לכאורה דאז בתר היכר ציר אף כדי לפטור, ודלא כתו"מ

ה. **ונפק"מ** להיכא שאחד מהם פטור אך שני עיקר, כגון פתח שבין בית יש לבית עכו"ם, וההיכ"צ לבית הגוי, דלרש"י פטור, ולתו"ח יהיה חייב, דהיכ"צ אינו ג פטור. וכיון שפרש"י הובא בב"י, היה נ להלכה שהיכ"צ גורם פטור. אך עבמשיג ל

שורש מחלוקתם

ו. **והנה** עוד נחלקו רש"י ותו"ח, דבר מפורש שעיקר עדיף מהיכ"צ, מהתו"ח משמע שהיכ"צ עדיף, שהרי ביאר דלר"י לא אזלינן בתר היכ"צ כנגד עיקר, הוא משום דלא אזלינן בתר היכ"צ לפטור, אך בלא היכ"צ עדיף. והדברים תלויים זב"ז דמאן דמפ שהטעם ש'קטונית עיקר' משום שהיכ"צ א

א. **מנחות** (לג,א) במזוזה הלך אחר היכר ציר. ויש להסתפק האם ההיכ"צ מייחס את הפתח רק לאותו חדר שהיכר בו, וממילא החדר שאין ההיכ"צ אליו פטור. או דילמא ההיכ"צ מכריע רק היכן מקום קביעת המזוזה, אך שני הבתים חייבים במזוזה, ושניהם נפטרים ע"י המזוזה שבפתח שביניהם.

ב. **ונפק"מ** בפתח שבין ב' בעה"ב, וזה שהיכר אליו מתרשל, האם על השני לקבוע את המזוזה. וכן האם שניהם חייבים לשאת בהוצאות קניית המזוזה, או רק זה שההיכ"צ אליו. בסימן זה נדון רק לענין היכ"צ, אך כאשר החדר הפטור הוא עיקרי או פנימי יתבאר בעז"ה בסימנים הבאים.

דעת רש"י ותוספות

ג. **במנחות** (לג,ב) נחלקו לענין ביי"ש שבין קטונית לגינה, ומסקינן כר"י דאף שההיכ"צ לגינה חייב. ובשטמ"ק (שם באות ה) הביא בשם תוספות חיצוניות בזה"ל אע"ג דאמרינן לעיל הלך אחר היכ"צ, הני מילי בפתח דבין בי גברי לנשי דתרוויהו חייבים, וליכא אלא לידע איזה דרך ימין, ולדין זה אזלינן בתר היכ"צ, אבל לפטור כשהיכ"צ במקום פטור, ודאי לא אזלינן בתריה, עכ"ל. והיינו דר"י ורבנן נחלקו בזה גופא האם היכ"צ גורם פטור, ומה שאמרו רבנן גינה עיקר היינו שההיכ"צ מכריע שהגינה

בלבוש, ועי' גם ברבנו ירוחם. אך זה לא יהני כדי להבין את דעת החזו"א שהרי החזו"א פירש דסוגיא דקיטונית מיירי אף כשהגינה סתומה, ואפ"ה הבין החזו"א שקובע לימין החוזר מהגינה לבי"ש והיינו שיש דין בי"ש מפנימי לחיצון, וא"כ עדיין יקשה אמאי אין על החזן לקבוע לימין החוזר מהביהמ"ד לעזרה, מדין בי"ש לחדרו.

כט. ונראה דלעולם סבר החזו"א שבית הוי עיקר ביחס לביהמ"ד, וכונת השו"ע בסעיף י שיש לקבוע לימין הנכנס מהביהמ"ד לבית, ואפ"ה א"צ לקבוע לימין החוזר מהביהמ"ד לעזרה, דכיון שביחס לציבור המשתמש בו אין כל חשיבות לבית החזן, ועיקר הפתח עשוי לצורך כניסה לביהמ"ד, אינו נידון כבי"ש דבית החזן.

ל. העולה ממה שכתבנו: בשיטמ"ק בשם תו"ח מפורש שהיכ"צ אינו גורם פטור, וכן נראה בדעת המהרי"ל שהובא בב"י ובט"ז. וכ"ה בפשטות דעת המשנ"ב והבנין ציון כמו שיתבאר בסימנים הבאים. ומדברי רש"י אין הכרח שפליג, וגם הב"י הבין שדעת רש"י כמהרי"ל, וכ"ג בנמו"י. גם מדברי הסמ"ג אין הכרח גמור שהיכ"צ גורם פטור. ולכן אף שדעת הבית מאיר וסיעתו שהיכ"צ גורם פטור, אין בידנו לנטות

שני פטור. שציר וכו', וכן משמע הבית וכו', בגמ' דמיירי בעלות אדם

תח שבין ב' את הציר, את היכ"צ. מקיים את צ אינו גורם י רפו סק"ג

שבין הבית וזוה. ומדסתם אל הביהמ"ד. פטור, וכדעת ציון (ח"א צט). ב שיש לקבוע יטי והוא עיקר יי (שם) שלר"י מהיכ"צ.

הגאונים, דהא דבעינן רגיל היינו שיהי' עשויה בתחילה לכל הנכנסין, לאפוקי פיתחא דרבי שלא הי' עשוי בתחילה אלא לו לבדו; אבל אם בתחילה נעשה לכל בני הבית ואח"כ נתמעט תשמיש הבית ונעשה לאינו רגיל, שפיר חייב.

אך הרמב"ם בפ"ו מה' מזווה ה"י כתב: בית שיש לו פתחים הרבה אע"פ שאינו רגיל לצאת ולבוא אלא באחת מהן חייב לעשות מזווה בכל פתח ופתח, פתח שבין בית המדרש וביתו אם רגיל לצאת ולבוא באותו הפתח חייב במזווה, עכ"ל, משמע דאינו מחלק כפרש"י; וכן כתב הכ"מ; וא"כ צ"ע מ"ש האי פיתחא שבין ביה"מ וביתו מכל פתחים דבעינן ב"י דוקא שיהא רגיל לצאת ולבוא בו.

והי' נראה לומר, דמיירי שהיכר ציר הי' בתוך הביה"מ, ונמצא שהפתח אינו פתח הבית אלא הוי פתח של ביה"מ. או אפשר, דאפי' אם ההיכר ציר הוא בתוך הבית ג"כ נחשב הפתח לפתח ביה"מ, משום דעיקרו עשוי בשביל כניסה ויציאה דביה"מ, וכדאיתא כן לקמן בגמ' גבי קיטונת וגינה דלא אזלינן אחר היכר ציר אלא בפתח דבין תרי בת, דתרווייהו עיקר, אבל אם אחד יותר עיקר מחבירו לא אזלינן אחר היכר

ציר אלא אחר הבית העיקר. ולפיכך, אם אינו רגיל לצאת ולבוא בו הוא פטור מטעם פתח ביה"מ, שאינו בית דירה; אבל אם הוא רגיל לצאת ולבוא בו אז מתחייב הוא מטעם שפתוח למקום החיוב, לפי שיטת הרמב"ם והריף שסברי דבית שער אכסדרה ומרפסת שאינם בית דירה אם הם פתוחים לבית המחויב דחייבים במזווה, וה"נ הכא מתחייב הוא מטעם זה.

ואין להקשות דא"כ יתחייבו בו נמי כל פתחי ביה"מ מטעם זה. זה אינו. דפתוח למקום החיוב לא מיקרי אלא אם הפתח עצמו פתוח למקום החיוב, דהיינו שהכניסה והיציאה מן הבית היא דרך אותו פתח, וכאן לא הי' יוצא מן הבית לחוץ ע"י פתחי ביה"מ, רק הי' יוצא מן הבית לתוך הביה"מ, ונמצא ששאר הפתחים של ביה"מ לא הוו פתוחים למקום החיוב, אלא אותו הפתח שבין ביתו לביה"מ לחוד.

ועוד נראה בפשיטות, דהא דפתח שבין ביה"מ וביתו אינו מתחייב אלא א"כ רגיל בו, משום דכיון דביה"מ הוא שייך להצבור והרשות ביד הצבור למנוע ממנו כניסה זו ולסתום הפתח, ע"כ פתח כזה שפתוח למקום הצבור לא מיקרי פתח כל זמן שאינו יוצא ונכנס בו.

[ד]

ולא רבנן אפי' תימא רבנן ע"כ לא קאמרי רבנן התם אלא לענין סוכה דדירת עראי הוא אבל לגבי בית דדירת קבע הוא אפי' רבנן מודו דאי אית ב"י ד"א על ד"א דיירי ב"י אינשי ואי לא לא דיירי ב"י אינשי, הרי להדיא דדין ד"א בבית הוא משום דבעינן שיהא חזי לדירה אבל לא משום דין שיעור, — זה אינו, דהגמרא לא קאי על הרישא, הא דפטור מן המזווה ומעקה וכו', דזהו משום דבית כתיב בהו וזה לא שייך לסוכה, אלא על הסיפא הוא דקאי, דאין מערבין ואין משתתפין וכו', דזה אינו מטעם בית אלא משום דירה, כדאיתא שם בגמ', וע"ז משני דשאני סוכה דסגי בדירה

רמב"ם פ"ו מה' מזווה ה"ב: בית שאין לו ד' אמות פטור מן המזווה ואם יש בו כדי לרבע ד' אמות על ד"א בשוה אע"פ שהוא עגול או בעל ה' זוויות ואין צ"ל שאם הי' ארכו יתר על רחבו הואיל ויש בו לרבע ד"א על ד"א חייב במזווה. והרא"ש חולק ע"ז וכתב בהל' מזווה, דד"א על ד"א מרובעות בעינן, דבעינן אחר לא חזי לדירה אף שיש בו כדי לרבע ד"א על ד"א.

ונראה דפליגי בזה, דהרמב"ם סבר דהא דבית שאין לו ד"א אין לו דין בית, הוא משום דזה הוי בכלל השיעורין שנאמרו למשה מסיני, וע"כ, כיון